

HET WOORD VAN DE WEEK

Orgaan van DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

20e jaargang nr. 40

1 okt. 1967

administratie
postbus 114, Utrecht
tel. 030-24641
postgiro 58

abonnementsprijs voor Nederland, andere
E.E.G.-landen, Suriname, Curaçao en de
Antillen f 7,50 per jaar
Overige landen f 10,— per jaar
losse nummers f 0,50
verschijnt wekelijks

De stem van het humanisme

Weer of geen weer, we zijn er weer. Op de gebruikelijke tijd, zondagmorgen, kwart voor tien. Dat wordt voortaan weer ons vaste kwartiertje. Na veel omzwervingen zijn we er nu terug. En we kunnen niet anders zeggen dan dat we daarvoor tenslotte veel medewerking hebben gehad. Dat weten we te waarderen en we hopen dat de honderdduizenden die naar dit kwartiertje gewoonlijk luisterden, ons opnieuw zullen weten te vinden. Dan wordt de stem van het humanisme weer als van ouds gehoord. Als vanouds... en toch niet helemaal als vanouds. Want de stem van het humanisme verandert met de tijd. De situaties in de wereld veranderen voortdurend; de mensen komen in steeds andere omstandigheden terecht; en van de humanist wordt een geluid gevraagd dat aan de nieuwe toestand beantwoordt. Daartoe geven deze zondagmorgenkwartiertjes de gelegenheid. Zij zullen in alle geschakeerdheid en afwisseling de stem van het humanisme weer regelmatig doen horen. Maar is dat dan nodig? Er wordt al zoveel ge-

praat en ik wil U wel eerlijk zeggen, dat ik zelf helemaal niet verlangend zit te wachten tot er weer iemand begint te praten. Is het eigenlijk geen zelfoverschatting om te denken dat U wilt horen wat humanisten te zeggen hebben? Maar blijkbaar luistert U; en ik geloof ook dat het humanistische geluid een eigen functie heeft, die niet op andere wijze vervuld kan worden. Politieke uitzendingen bijvoorbeeld kunnen daaraan niet voldoen. Ook de politiek houdt zich bezig met onze plaats en taak in de huidige wereld; ook de politiek moet zich rekenschap geven van de verlangens van de enkeling en zijn toekomst. Maar politiek veronderstelt al, dat men gedachten heeft over de betekenis van het mens zijn. In de niet-christelijke politieke partij werken mensen samen van heel verschillende overtuiging. De inspiratie daarvoor moet men elders opdoen. Dat kan gebeuren in humanistische kring. Daar ontmoet men mensen van heel verschillend politiek inzicht. Maar ze hebben dit gemeen dat ze zich blijven afvragen wat de mens van vandaag en morgen behoeft. Ze zijn steeds weer bezig met de drijfkracht van hun politieke keuze, ook al leidt dat niet tot een gemeenschappelijk standpunt.

Doen de kerken dat dan ook niet? Dat wel, maar de humanist stelt zich nu eenmaal heel anders op dan de godsdienstige mens. Er verandert veel in de kerk. De God-is-dood-theolo-

Vanaf 1 oktober heeft het Humanistisch Verbond **geen** uitzendingen meer op maandagavond en vrijdagavond.

een radio-uitzending van zondag 1 oktober 1967

gie geeft de godsdienst een humanistische inslag. Maar de humanist begrijpt niet goed wat dan nog het eigene van de godsdienst blijft. Wat hij wel begrijpt is, dat de overgrote aanhang van de kerken heel andere uitgangspunten heeft dan hij. En vooral, dat hij in de praktijk moet vechten voor iedere milimeter grond om zijn taak te kunnen uitoefenen. Ondanks alle erkenning is daaraan toch nog weinig veranderd. Alleen de strijd is verplaatst van de principiële discussie naar de praktische uitvoering. In elk geval is gebleken dat de niet-godsdienstige mensen behoefte hebben aan een heel ander milieu dan de kerk. Zo'n milieu probeert de humanist tot stand te brengen. Hij leeft in een omgeving, waarin het traditionele gezag zijn betekenis verloren heeft; waarin de taboes van weleer niet langer meer gelden; waarin oude leefregels niet langer meer toepasselijk zijn. Het is ook een wereld van ongekende mogelijkheden van bewegelijkheid, welvaart en informatie, maar tegelijk een wereld die velen verwacht en benauwt met zijn risico's van starheid, oorlogsdreiging en chaos. Ook dat daagt de humanist uit tot het laten horen van een eigen geluid.

De stem van de buitenkerkelijken klinkt niet meer schuchter en verlegen zoals vroeger vaak. In radio en t.v., in tijdschrift en demonstratie speelt het godsdienstige geloof vaak een geringe rol, ook bij mensen die nog wel tot een kerk behoren. Kritische gezindheid en doorbreking van de oude vormen zijn aan de orde van de dag. Daarin kan een humanist naar mijn mening anderen moeilijk overtreffen. Toch laat hij ook daarbij een eigen geluid horen. Hij staat aan de kant van deze kritiek en doorbraak, maar hij zoekt tegelijk naar levensvormen, waarin de persoon tot zijn recht komt en het op elkaar aangewezen zijn tot uitdrukking wordt gebracht. Hij voelt mee met het onbehagen en de onvrede die menigeen vervult; hij wordt aangesproken door de kritiek en satire, waarmee oudbakken vormen en gedachten worden aan de kaak gesteld; hij meent iets te begrijpen van wat provo's en hippies bezielt. Hij voelt zich solidair met de verontrusten; maar juist deze solidariteit dwingt hem te zoeken naar de mogelijkheden om wat hem drijft tastbaar te maken in structuren, waarin meer echte menselijkheid mogelijk is. Want het ligt voor de hand dat in een wereld in omwenteling meer echtheid, meer vrijheid, meer verbondenheid, alleen mogelijk is door nieuwe vormen van samenleving.

Als een humanist daarbij een taak heeft, dan is het, zoals ik het zie, door mede te werken aan

GESCHIEDENIS VAN HET HUMANISME IN NEDERLAND

van dr. A. L. Constandse

Verkoopprijs: f 8,90. Te bestellen bij het Centraal Bureau van het Humanistisch Verbond, postbus 114, Utrecht door storting of overschrijving op postrekening no. 30 49 60, met vermelding van de titel van het boek.

het klimaat dat daarvoor nodig is. Niet door politieke partij te spelen, maar door in de enkeling de krachten vrij te maken om die taak te vervullen. Dat is wat hij beoogt met zijn radio en t.v.-uitzendingen, met zijn publicaties, bijeenkomsten, konferenties en praktische activiteiten. Hij moet zich ervan bewust zijn, dat hij dat alleen kan, als hij zijn overtuiging weet te vertalen in praktische levenssituaties. Pas door dat wij enig zicht krijgen op onze eigen plaats in het bestaan, kunnen we ook wat betekenen in het geheel. Wat doen we met de sexualiteit, met het huwelijk, met de opvoeding; hoe staan we tegenover de arbeid, de samenleving, vrijheid en gezag, dat zijn vragen waarmee we dagelijks weer te maken hebben. Die vragen stelt de humanist aan de orde en hij probeert wat bij te dragen aan hun beantwoording. Dat doen humanisten niet alleen onder elkaar, maar het ligt ook ten grondslag aan het werken van humanistische raadslieden en vormingsleiders waarmee voor en na tienduizenden anderen in aanraking komen.

Pasklare oplossingen heeft een humanist daarbij niet. Het eigene van de humanist zit mede daarin, dat hij weet te moeten leven met de onzekerheden, zich openstellend voor alles wat het moderne denken, kunnen en ervaren aan de orde stelt. De vrijheid van ieder mens staat hem voor ogen; een vrijheid, die betekent dat hij kiezen moet om wat van zijn leven te maken. Maar op den duur blijkt daar bij dat de mens alleen wat van zijn leven maakt als hij het in verband brengt met het leven van anderen. Dat is in mijn opvatting de keuze van de humanist. Hij kiest — ondanks alles — voor het leven met anderen. Dat is naar zijn mening wat het leven de moeite waard maakt en de maatstaf van zijn beslissingen. Het bepaalt zijn opvattingen over persoonlijke ontplooiing en samenleven,

Humanistische Correspondentiekring voor huwelijkscontacten opgericht door het Humanistisch Verbond, verleent bemiddeling bij het leggen van contacten tussen personen, die een huwelijkspartner zoeken.

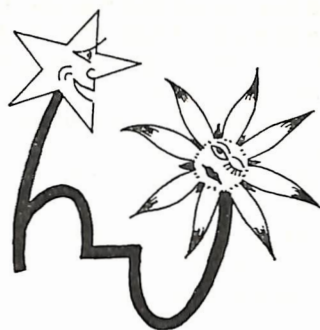
Inlichtingen postbus 210, Utrecht. Gaarne 40 ct aan postzegels insluiten.

(adv.)

over vrijheid en gebondenheid, over gelijkheid en rechtvaardigheid. Hij doet een beroep op ieder om zich bewust te maken wat mens zijn betekent, ook en juist onder de omstandigheden van nu en om rekenschap af te leggen van zijn beslissingen. Daarmee bedoelt hij dan niet noodzakelijk een intellectualistische bewustwording of een theoretische verantwoording, maar een gemotiveerde keuze in het dagelijks leven.

Wat humanist zijn betekent moet blijken; niet door één grote beslissing — grote beslissingen komen in ieders leven maar zelden voor — maar door een reeks alledaagse dingen. Laat mij maar zien hoe iemand is in zijn huwelijk of in de opvoeding; hoe hij zijn plaats bepaalt als oudere ten opzichte van jongeren of omgekeerd; hoe zijn houding is als chef of als ondergeschikte, als gezagsdrager of als gewoon burger; hoe hij optreedt in zijn werk en in zijn vrije tijd, in verenigingen en partijen. De humanist is geen mens zonder fouten! Natuurlijk niet, en gelukkig niet, want dat zou hem dunkt me onuitstaanbaar maken. Maar men mag verwachten, dat hij zelfbewustzijn paart aan openheid voor de ander in zijn anders zijn, en doelbewustheid aan een gevoel van verbondenheid met de ander. Daardoor werkt men mee aan een klimaat, waarin echtheid en oorspronkelijkheid werkzaam kunnen zijn en daarmee aan de voorwaarde voor meer bevredigende menselijke verhoudingen.

Als men mij vraagt wat humanisme vandaag de dag vooral betekent, dan zeg ik: „In een wereld van schrale menselijke verhoudingen, meedogenloze strijd en eenzaam voortmodderen, opkomen voor wat meer nuchtere maar echte gemeenschap”. Niet de bevrediging van het eigen ik is verkeerd, maar die manier van leven die de ander tot een ding maakt. Het kwaad ligt niet in de zelfverwerkelijking, maar in de zelfzucht. Wie zichzelf zoekt, vindt de leegte, de walging; wie de ander zoekt, vindt zichzelf terug. In het primitieve stadium van menswording, waarin de mens verkeert, heeft hij wel de instincten verloren die het roofdier tegenover soortgenoten binnen de perken houdt; maar hij heeft nog niet het bewustzijn verworven dat hoort bij zijn nieuwe vrijheid. De mens loopt risico's van zelfzucht die hem kunnen verlagen tot beneden het roofdier. Maar hij heeft ook mogelijkheden van gemeenschap die ver uitgaan boven de mentaliteit van het kuddedier.

„Ben jij er ook weer op zondag?”

het jaar

Ik heb mijn hart niet te verliezen
Aan één maand of aan één seizoen,
Ik kan niet zoo tevreden kiezen,
Zoo zeker als de kindren doen.

De eerste leeuwrik in het voorjaar
Die met den dag op vleugels stijgt,
Is niet zoo zelfvergeten hoorbaar
Dat 't lied van herfst of zomer zwijgt.

En als de winter op de daken
Zijn sneeuw schudt en het grijze ijs
De zachte wateren doet kraken,
Terwijl de morgen kleumrig rijst;

Dan is het toch dezelfde einder
Die huis en hart besloten houdt;
De wereld wordt niet werkelijk kleiner
Als de avond zich in nevels vouwt.

Ik houd van zon en wind en regen,
Van sneeuw die op den drempel stuift,
Van bloemen langs de stille wegen
En van de zee die eeuwig ruischt.

In deze landstreek wil ik wonen
Het gansche, lieve, lange jaar,
Zoo één met hemel zee en boomen
Als met mijn eigen wimperpaar.

Adriaan Morriën
hedendaags Nederlands dichter

**Zojuist
verschenen:**

„De Aanstootgevers”

het mensbeeld in de hedendaagse literatuur.
rapport van de humanistische
stichting „Socrates”.

f 3.25

Voor mij is het vooral dat wat de stem van het humanisme te zeggen heeft. Het richt zich daarbij tot allen in wie dit geluid weerklank vindt. Niet om ze lid te maken van een beweging, maar om ze te betrekken bij de bewustwording en de aktiviteit van het humanisme. Want al is het ledental van het Humanistisch Verbond niet groot, het wil beslist geen sekse zijn, maar zich in dienst stellen, tenminste van de honderdduizenden die zichzelf blijkens onderzoeken niet zolang geleden, humanist noemen. Maar te klein is dat ledental overigens wel. Autoriteiten zijn soms geneigd de betekenis van het humanisme daaraan af te meten. Aantallen leggen nu eenmaal gewicht in de schaal. Ze zijn ook nodig om de doordenking van het humanisme en de praktische aktiviteiten feitelijk mogelijk te maken.

Van de meest doelbewuste humanisten mag verwacht worden, dat ze de last van het werk niet op enkele schouders laten rusten. Maar er zijn velen, die al van zoveel lid zijn, zoals ze dat noemen.

Kort kommentaar Uitzending van vrijdag 29 september 1967.

„Het laatste kommentaar”

Ik weet niet wie van u die thans luistert — en dat wellicht al die maanden, dat wij dit kort kommentaar uitzonden, hebt gedaan — dit ook blijft doen nu wij weer met al onze radio-zendtijd naar de zondagmorgen gaan. Mocht u dat om een of andere reden niet kunnen, dan is dit een woord van afscheid. Zegt u met ons ha! het Verbond heeft de zondagochtend terug, dan blijft u ons regelmatig horen.

Voor de neenzeggers dus een laatste woord. In het algemeen stemt een afscheid droevig. Al klinkt het wellicht een beetje hard, dit is nu niet het geval, integendeel, wij zijn er blij mee. Met alle waardering voor uw luistertrouw, weten wij dat wij op zondagmorgen een veelvoud van toehoorders hebben, vergeleken met die van de vrijdagavond. En daar gaat het ons om.

Hoe jammer wij het ook vinden het wekelijkse contact met u te verliezen, het is nu eenmaal zo, dat wil de humanistische gedachte wortel schieten, het zaad breed zal moeten worden uitgestrooid.

Wij zijn dan ook de N.R.U. en alle zendgemachtigden bijzonder dankbaar, dat zij het ons hebben mogelijk gemaakt een jarenlange traditie weer op te nemen. Wij hebben de relatie met die honderdduizende luisteraars node gemist.

Het zal u duidelijk zijn, dat de wetenschap, dat zovelen regelmatig naar je luisteren, inspirerend werkt, ja tot steeds grotere aktiviteit prikkelt. De hartverwarmende reacties van vroeger, die, laten we het maar eerlijk zeggen, tot een fractie van toen zijn teruggelopen, zullen weer terug komen. Zij zullen weer meedoen in onze opzet en doorklinken in wat wij zeggen. Zij zullen nieuwe impulsen geven.

Het is toch eigenlijk een merkwaardige zaak. Ons Verbond is nog betrekkelijk klein. Een aantal van 16000 leden op een bevolking van 12 miljoen is niet zo veel.

Echter, dit aantal geeft in de verste verte niet weer hoe men in Nederland tegenover het humanisme staat. Wij weten, dat ons draagvlak

En anderen die van aaneensluiting weerhouden worden door geringe en soms zelfs vermeende accentverschillen. Tenslotte ook sommigen, die afkerig zijn van iedere binding. Maar ik vraag U wel dit te bedenken: „Als de humanistische beweging zijn taak wil vervullen, dan kan dat alleen met medewerking van allen die er niet onverschillig tegenover staan”. Onverschilligen zijn er genoeg. Beterwetters ook. Maar het zijn degenen die bereid zijn zich te verbinden die bepalen hoe geschakeerd en hoe doeltreffend de stem van het humanisme klinken zal. Om te zeggen, wat Simon Vinkenoog eens zei op een humanistische konferentie: „Elke confrontatie met anderen hoort inspirerend te werken; het is niet menselijk om anderen in de put te schoppen; het is menselijk anderen boven hun eigen problemen te verheffen. Het kan niet genoeg gezegd worden, dat in elk mens twee ogen, een hart en een leven niet schuilgaan, maar zich openbaren; dat wij allen in datzelfde schuitje zitten, en gaat er één overboord dan gaan wij allemaal”.

J. P. van Praag.

veel en veel groter is. Dat het zich niet beperkt tot buitenkerkelijken en dat men zich in kerkelijke kringen ernstig beraadt op de vraag, hoe binnen het kader van het godsdienstig denken, de mens, zoals de humanist die ziet, een waardevolle plaats kan krijgen.

Het is gebleken, dat wij geen sektarische groep zijn, maar een beweging die miljoenen opnieuw aan het denken heeft gezet. Wij zijn voor velen een herkenning van zichzelf geworden. Voor tallozen is het zo geweest dat men, naar ons luisterend, tot zichzelf zei: maar dan ben ik ook humanist.

Bij niet iedereen heeft dit tot aansluiting bij het Verbond geleid, maar de sympathie en de geestverwantschap hebben toch op een of andere wijze gewerkt. Met name komt dit regelmatig tot uiting in giften aan ons Steunfonds Praktisch Humanisme.

Ware dit niet zo geweest, dan zou het Humanistisch Verbond niet zijn wat het nu is, een algemeen erkend en gewaardeerd instituut, dat zijn plaats in de samenleving heeft veroverd en daaruit niet meer is weg te denken.

Het is ook niet zo, dat de kracht van een idee ontleend wordt aan het aantal. Een kleine groep bezielde mensen, kan heel wat tot stand brengen. Dat we slechts gestadig groeien, ontmoedigt ons niet, want het is waar wat de Indiase filosoof dr. Radhakrishnan heeft gezegd: „Als de wortels diep gaan, is de groei langzaam, maar zij die een kleine kaars ontsteken in het duister zullen helpen om de ganse hemel in vlammen te zetten”.

Wij hebben met ons kort kommentaar geprobeerd vele kaarsen te doen ontbranden. Wij hopen, dat daardoor velen in de gelegenheid zijn geweest in zichzelf een humanist te herkennen. Het spijt ons, dat onze vaste kommentator — de heer Polet — wegens ziekte dit laatste kortementaar niet kon uitspreken. Wij wensen hem volledige beterschap en hopen velen van u op zondagmorgen toch aan hun toestel te treffen.

J. Pasman

Idealen in de ether

De verslaggever van het Algemeen Dagblad wist het ook niet meer. Hij kreeg een hele pagina van het nummer van 16 september jl. om de lezers wegwijs te maken in omroepeland. „Geen kleurrijker en bewogener stuk geschiedenis”, schreef hij, „dan de vaderlandse omroephistorie met zijn tumultueuze episodes, vreemdsoortige vergroeiingen, parlementaire stormen en spraakmakende persoonlijkheden. Een hoogtepunt in de verwarring wordt volgende maand bereikt wanneer het aantal zendgemachtigden, dat elkaar voor camera's en microfoons verdringt, zal zijn opgelopen tot zesentwintig. In een apart kadertje worden ze allemaal nog eens genoemd. Als de grote omroepverenigingen er worden bijgeteld, worden het er zelfs vierendertig, zegt de schrijver.

Bedrijfsblind als we een beetje zijn, hebben we zijn lijstje gecontroleerd. Misschien tot nog groter verontrusting: het worden er vijfendertig, want hij was het Humanistisch Verbond vergeten.

Het H.V. behoort tot die instellingen „die in een geestelijke of culturele behoefte voorzien” en is destijds uit dien hoofde in aanmerking gekomen voor een partje zendtijd.

„Zeven dwergen in de huiskamer” heet het artikel van de heer Van Lier. Het wordt verlucht met een cartoon van minister Klompé. Bevallig gekleed, begiet zij de zeven-dwerg-omroepen, die kortgeleden bovengronds gekomen zijn. Deze mini-omroepjes zullen „bewindsvrouw Marga Klompé de geschiedenis doen ingaan als Sneeuw-witje”.

De heer Van Lier heeft gesproken met de mensen die zich met de voorbereiding van de programma's hebben belast. Onder het kopje „Ideaal 1” brengt hij verslag uit van zijn bezoek aan de woordvoerdster van de Humanitaire Idealistische Radio Omroep. Zijn concessies schijnt de H.I.R.O. te danken te hebben aan de goede relaties van zijn vroegere voorzitter, professor Witteveen. De H.I.R.O. heeft een half uur radio per week en twintig minuten televisie per maand gekregen. De organisatie overkoepelt een aantal humanitaire en idealistische verenigingen, zoals de vereniging van vegetariërs, de anti-vivisectiebond, de vereniging voor natuurgeneeswijze, de theosofische vereniging, de Soefi-beweging en de vereniging van antroposofen.

De H.I.R.O., die zoals uit het bovenstaande blijkt, niets met het Verbond te maken heeft, heeft zich al vaag een idee gevormd van de programma's: men wil niet te veel praten en denkt dat er misschien wel een muzikale interpretatie kan worden gegeven van de idealen van zijn leden.

De tweede omroep met idealen is de Bond zonder Naam, vroeger een rooms-katholieke organisatie, thans werkend op een breder grondslag.

De Bond zonder Naam heeft al een radioverleden. Wie associeert niet het „Lichtbaken” met pater Henri de Greeve? De Bond kan nu bovendien een beroep doen op ervaren vakmensen, onder wie Manus van der Kamp, die enige tijd geleden in conflict kwam met de KRO-leiding over zijn programma over de geboorteregeling. Men wil de aandacht richten op situaties, die nog altijd bestaan in onze welvaartsstaat en die bepaald geen symptomen zijn van materieel en geestelijk welzijn. „Wij zijn van mening, dat de naastenliefde in de ware zin des woords veel te veel in de verdrukking verkeert en daarom zullen wij met concrete gevallen aankomen, waarin de

naastenliefde praktisch wordt toegepast”, aldus een zegsman.

Ideaal nr. 3 wordt verpersoonlijkt door „De Vrije Gedachte”. De fel anti-godsdienstige toon van de Vrijdenkers Radio Omroep zal niet meer te horen zijn. Sinds 1936, toen de V.R.O. moest verdwijnen, is veel veranderd. Maar de vereniging hoopt het zelfstandig denken te bevorderen, en ziet in de religie nog altijd een belemmering daarvan. Gedurende twintig weken van het jaar zal elke veertien dagen, vrijdags van 18.20—18.30 uur, een uitzending plaatsvinden. Men hoopt op vrijdag 13 oktober te kunnen beginnen. De Vrije Gedachte heeft niet om televisiezendtijd gevraagd. Eenmaal per maand zal de Christian Science Society een kwartier lang te horen zijn. Gesteund door de internationale radio-ervaring van de organisatie denkt men er niet veel moeite mee te hebben.

Zo denkt de Morele Herbewapening er ook over. De inmiddels welbekende heer P. Hintzen zegt: „We kunnen beschikken over veel films uit eigen bezit: Amerikaanse, Engelse, Zwitserse films en ook een Indiase film, die in Kenya is opgenomen. We hebben goede contacten met India, waar de kleinzoon van Mahatma Gandhi hoofd van de Morele Herbewapening is en tracht in een intensieve campagne een mentaliteitsverandering te weeg te brengen. Men zij dus gewaarschuwd voor de eerste t.v.-uitzending in november.

De Orde der Vrijmetselaren onder het Groot-oosten der Nederlanden hoopt in haar programma's voorlichting te kunnen geven over het doel van de vrijmetselarij. Men stuit nogal eens op misverstanden in dit opzicht. Voor de radio wil men culturele programma's brengen, waarin Mozart wel niet zal ontbreken. Deze beroemde vrijmetselaar schreef veel maçonnieke muziek. De laatste zendgemachtigde met een ideaal is de Nederlandse Vereniging voor Sexuele Hervorming. Ook de N.V.S.H. wil haar zendtijd (10 min. televisie per maand, 10 minuten radio per week gedurende 39 weken per jaar) gebruiken voor het uit de weg ruimen van misverstanden rondom haar organisatie. De vereniging, die nog steeds wordt vereenzelvigd met de geboorteregeling, doet veel meer; denk maar aan de schoolvoorlichting, consultatiebureaus en bibliotheken. Gezocht wordt naar een originele opzet, waarin de N.V.S.H. haar eigen gezicht kan tonen. Voor de radio wordt gedacht aan een radio-magazine met muziek, tekst en geluiden, en voor de televisie wordt ook een origineel programma voorbereid. „Zal worden voldaan aan de verwachting dat de libertijnse N.V.S.H. de kijkers bijzondere genietingen voorzet?”, vroeg de journalist. De woordvoerder van de vereniging gaf een verstandig antwoord: „We zullen zeker niet dwars tegen de haren van anderen gaan instrijken. Het is niet de bedoeling om te provoceren in onze uitzendingen, maar we zullen ook weer niet schromen om bepaalde controverses te belichten. Kijk, er zijn beslist wel dingen, die wij gewoner vinden dan anderen”.

Wij zijn van mening, dat het niet geheel overbodig is om onze lezers iets over de nieuwe zendgemachtigden te laten lezen. Het is ongetwijfeld voor velen een verwarrende geschiedenis, maar wij hopen dat wij iets hebben bijgedragen tot verduidelijking van de nieuwe situatie. Wij zijn de verslaggever van het Algemeen Dagblad erkentelijk voor zijn n.o.m. nuttige arbeid waarvan wij een dankbaar gebruik hebben gemaakt.

Vooruit

Onze sergeant-majoor-administrateur was een man die niet van poespas hield. Hij was gestreng doch rechtvaardig, had een vervaarlijke snor en sneed elke overbodige mededeling af met de duidelijke woorden: „Kop houwe.” In tedere ogenblikken werd hij „de moeder van de compagnie” genoemd. Behalve die snor had hij nog enkele eigenschappen, die hem voor het moederschap niet geschikt maakten.

Daar hij poespas en nodeloze ingewikkeldheid verafschuwde bleek mij al dadelijk de eerste dag, waarop ik kennis met hem maakte. Ik werd met vele andere krijgsknechten opgesteld bij zijn tafeltje en om beurten moesten wij hem onze personalia meedelen. Een van de vragen was tot welk kerkgenootschap je behoorde. Naar waarheid gaf ik op „geen”, want had mijn voor- geslacht in de tweede graad nog een jongelingsvereniging aangevoerd, in de eerste graad was een dusdanige ontkerstening ingetreden, dat ik zelfs niet ten doop was gehouden. Ik zei dus: „Geen”.

De s.-m.-a. schreef op „Hervormd” met een sierlijke krul, want hij schreef mooi. In de mening dat hij zich vergiste boog ik mij over zijn tafeltje, wees naar „Hervormd” en zei: Neenee, ik zei...” „Kophouwe”, zei hij. „En doorlope.” Zóveel wist ik toen al wel van de krijgstucht af, dat doorlopen geboden was en ik berustte in mijn schielijke bekering. Later zou ik wel zien welke consequenties daaraan verbonden zouden zijn. Het bleek mij, dat de s.-m.-a. slechts twee levensbeschouwelijke stromingen onderscheidde, de rooms-katholieke en de hervormde. Israëlieten, mohammadanen, Boeddhisten e.d. kwamen in de compagnie niet voor, maar als ze er geweest waren, zouden ze waarschijnlijk ook onder één van zijn twee groepen zijn ondergebracht. Gereformeerden van verschillende schakering, Zevende-dagsadventisten, Mormonen, Baptisten en Remonstranten werden allemaal als Hervormd ingelijfd.

De konsekwenties waren eenvoudig. Na de registratie maakte niemand zich meer druk om onze geloofsbelijdenis. Op gezette tijden werden wij naar buiten gecommandeerd. Dan moesten de r.k. te ener, de hervormden te ander zijde plaats nemen vervolgens marcheerden de twee groepen af, elk naar zijn herder.

De eerste keer maakte ik de dienstdoende sergeant er op attent, dat ik niet wenste deel te nemen. Hij vond het best, vrijheid, blijheid. En met nog drie, vier onthouders bleef ik achter. Kregen wij gelegenheid ons op onze eigen wijze te bezinnen? Om tot onszelf in te keren? Neen! „Jullie gaan de kamer zwabberen. Emmers, bezems, dweilen en water halen. Over een uur kom ik terug en dan moet het klaar zijn.”

Het was niet, wat ik verwacht had, maar ik wist, dat ook monniken niet altijd mediteren en zich vaak met handwerk nuttig maken, dus ik berustte wederom. (Als ik èèn ding in de militaire dienst heb geleerd, is het berusten geweest.

De enkele keren dat het niet lukte leidden rechtstreeks tot licht, respectievelijk verzuwaard arrest).

Intussen had ik wel wat geleerd. Als in het vervolg de compagnie werd opgeroepen om naar de veldprediker of aalmoezenier te gaan, haastte ik mij naar buiten en schaarde mij bij een der afdelingen. De geestelijken waren vriendelijke en zachtmoedige lieden, die alleen in hun kleidij op officieren leken. Zij deelden, elk op zijn wijze, wat goede lessen uit. Zij waarschuwden tegen de lusten des vleses, tegen het gebruik van sterke drank en de omgang met willige deernen. Dat was voor mij niet nodig, want ik moest rond zien te komen met mijn soldij, die destijds f 1,10 per week bedroeg (het was nog vóór het bewind van minister De Jong), als er tenminste geen „degradatiën aan de compagnie” waren geweest, want dan werd het minder.

Uiteraard werd er op de bijeenkomsten ook wel een vroom woord gesproken, maar dat kan nooit schaden.

Achteraf heb ik wel eens gedacht, dat het kamerzwabberen werd gebruikt als een middel tot verbreiding des geloofs. Er zijn in het verleden wel drastischer middelen aangewend.

Maar dit is allemaal alweer enige tijd geleden. Tegenwoordig is het niet meer zó vreemd als iemand zegt niet tot een kerkgenootschap te horen. Bijna een vijfde deel van de bevolking zegt het. Dat is 2½ miljoen mensen, waarbij één miljoen zeer volwassenen. Zijn zij allemaal lid van het Humanistisch Verbond? Neen. Verscheidene van hen zijn gelijk aan de heer, die mij eens toevertrouwde: „Ik ben ongelovig, maar ik doe er niet aan.”

Toch heeft het — veel te kleine — Verbond al heel wat bereikt. Het is nog niet zo heel lang geleden, dat veel brave burgers van kleur vershoten als zij vernamen dat je humanist genoemd wilde worden. Ze begrepen wel, dat humanisten niet meer opgesloten of anderszins uit de maatschappij verwijderd konden worden. Maar je moest net doen of ze er niet waren en je moest hun nooit of te nimmer toestaan hun boze praktijken uit te oefenen. Het heeft dan ook nogal wat voeten in de aarde gehad, voordat Humanisten hun werk konden doen in het leger en in de gevangenissen.

En nu heeft het Verbond er weer een stukje goede zendtijd bij. Dan had men in de tijd, waarin ik mij in de wapenhandel oefende, niet om moeten komen. En later trouwens ook nog niet, maar nu wel.

Je hoeft er niet naar te luisteren, je mag. Je mag desgewenst ook de kamer gaan zwabberen, om hoe dat in huiselijke kring wordt genoemd. En wie per ongeluk ons sterkend woord heeft gemist kan zich altijd nog abonneren op dit ons Woord, want daar staat het allemaal in. Neen, we gaan toch aardig vooruit.

H.H.

uitzendingen van het humanistisch verbond

zondag 8 oktober 9.45—10.00 uur: mevr. D. Roethof-Ensing: „Het stenen tijdperk” (Hilv. I).

zondag 15 oktober 9.45—10.00 uur: W. van Dooren: „Humanistisch perspectief” (Hilv. I).

Televisie-uitzending op maandag 16 oktober van 22.15—22.45 uur: „Oud, maar levend” (Ned. I).